

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Változó tanárszerepek
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

PEDAGÓGUS-SZEREPEK
IV. MODUL
VÁLTOZÓ TANÁRSZEREPEK
TÁMOP 3.1.1. IV. RÉSZ
BUDAPEST, 2010. OKTÓBER 29.

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Változó tanárszerepek
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

I. A FOGLALKOZÁS ADATAI

Ajánlott létszám:	20-24 fő (5-6 db. 4 fős csoport)
Ajánlott időkeret:	90 perc
A foglalkozás közvetlen célja:	☐ A foglalkozás célja a különböző tanári szerepek és tanítási-tanulási stílusok bemutatása, ezen belül a „diák központú”, együttműködésen alapuló tanítási-tanulási módszerek megismertetése a hallgatókkal.
A foglalkozás tartalma:	☐ Az alapvető tanári, tanítási attitűdök megismerése ☐ Ismerkedés Carl Rogers elméletével ☐ A frontális és együttműködő óravezetés összehasonlítása ☐ Az együttműködésen alapuló óravezetéshez szükséges tanári tulajdonságok áttekintése
A kompetenciafejlesztés fókuszai:	☐ Önállóság, autonómia ☐ Identitás, hitelesség ☐ Felelősségvállalás ☐ Konstruktív self-érzékelés: egészséges önbizalom, belső kontroll (hit abban, hogy tehetek arról, ami velem történik) ☐ Problémakezelés: problémaazonosítás, reális célkitűzés, problémamegoldás ☐ Kritikai gondolkodás
Kapcsolódási pontok:	Modulokhoz: ☐ A pályaszocializációval és pedagógus-szerepekkel foglalkozó modulokhoz

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Változó tanárszerepek
Expanszió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

II. MÓDSZERTANI JAVASLATOK:

IDŐFELHASZNÁLÁSSAL KAPCSOLATOS JAVASLATOK:

A foglalkozást célszerű szünet nélkül megtartani.

AZ EGYES TEVÉKENYSÉGEK SZERVEZÉSÉVEL KAPCSOLATOS JAVASLATOK (CSOPORTOK, MUNKAFORMÁK, MÓDSZEREK):

A kooperatív csoportmunkához véletlenszerűen heterogén csoportokat hozunk létre, az egyéni felelősség hangsúlyozásának érdekében választhatunk a csoportokon belül különböző felelősöket is (pl. időfelelős, témafelelős, szóvivő, eszközfelelős).

ÉRTÉKELÉssel, ELLENŐRZÉssel KAPCSOLATOS JAVASLATOK:

A foglalkozás célja a pedagógus-identitás formálódásának támogatása. Ez érzékeny és hosszú folyamat, amelyben a visszajelzéseknek, értékelő mozzanatoknak különös jelentősége van. Éppen ezért a foglalkozást tartó tanár törekedjen minél személyesebb, megerősítőbb jellegű értékelésre.

TÉR, TEREMELRENDEZÉS, TEREMIGÉNY:

A foglalkozáshoz egy átlagos méretű osztályterem szükséges, melyet úgy rendezzünk be, hogy alkalmassá váljon 5-6 db. 4 fős csoport munkájához, valamint arra is, hogy a hallgatók körbe üljenek.

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Változó tanárszerepek
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

A FOGLALKOZÁS MEGTARTÁSÁHOZ SZÜKSÉGES ESZKÖZÖK, ANYAGOK:

- csomagolópapírok
- vastag, színes filctollak
- gyurmaragasztó, amivel a plakátokat fel lehet tenni a falra
- berendezés a filmrészlet levetítéséhez

A FOGLALKOZÁS MEGTARTÁSÁHOZ SZÜKSÉGES OKTATÁSI SEGÉDANYAGOK, SZÜKSÉGES ÉS AJÁNLOTT SZAKIRODALOM

- Például (Pedagógusok gyakorlati példái a személyközpontú szemlélet iskolai megvalósítására), szerk.: Fehér Márta, SuliNova, 2005.
- Van más megoldás is (Alternatív módszerek a középiskolában), szerk.: Papp Ágnes, SuliNova, 2006.
- Szabályok az iskolában (Magatartáskezelés, fegyelem, biztonságos tanulási környezet), szerk.: Fehér Márta, SZIA-könyvek, 2010.
- Kósáné Ormai Vera – Horányi Annabella: Mi, pedagógusok, Flaccus, 2006.
- Czike Bernadett: A pedagógusszerep változása, Eötvös József Kiadó, 2007.

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Változó tanárszerepek
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

III. FOGLALKOZÁSVÁZLAT

	Tevékenységek–időmegjelöléssel	Tevékenység célja, fejlesztendő készségek, képességek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, anyagok (mellékletek)
I. Ráhangolás, a feldolgozás előkészítése				
5 perc	<p>Változás játék</p> <p>A hallgatók két sorban, egymással szemben állnak. Mindenkinek van egy párja a szemben levő sorban.</p> <p>Az egyik sor hátat fordít a másiknak. A másik sorban állók megváltoztatnak a külsejükön egy dolgot. A párok visszafordulnak és megpróbálják megállapítani, hogy a velük szemben álló mit változtatott meg a külsején. Ezután cserélnek. A játék úgy folytatódik, hogy mindig eggyel több külső jellemzőt kell megváltoztatni. A párt alkotók közül az győz, akinek a legtöbb változtatást sikerül a párján felfedeznie, megjegyeznie.</p>	Ráhangolás a témára	Játék	

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Változó tanárszerepek
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

	Tevékenységek-idejével	Tevékenység célja, fejlesztendő készségek, képességek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, anyagok (mellékletek)
II. Új tartalom feldolgozása				
5 perc	<p>A tanár bevezeti a foglalkozást: Különböző tanári szerepek és tanítási-tanulási stílusok léteznek. A helyzettől, a megoldandó feladattól, a környezettől függően mindegyiknek meg lehet a létjogosultsága, egyiket sem helyes abszolutizálni.</p> <p>Ezen a foglalkozáson a „diák központú”, együttműködésen alapuló tanítási-tanulási módszerek kerülnek előtérbe, mert</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ kevésbé ismertek ☐ terjedésük a korszerű pedagógia jegyében támogatandó ☐ a hallgatók személyes tapasztalatai is túlnyomó többségben a frontális tanításhoz kapcsolódnak <p>A ráhangoló játékban együtt játszóknak dolgozni a későbbiekben párban.</p> <p>Tanulás így vagy úgy</p>	A foglalkozás bevezetése	Frontális előadás	
10 perc	<p>A tanár központú(frontális) és diák központú (együttműködésen alapuló) tanári attitűdöt vizsgálják, hasonlítják össze.</p> <p>A feladatok megoldásakor cserélgetik a két alapállás vizsgálatát, „képviselést”.</p>	Az alapvető tanári, tanítási attitűdök megismerése	Egyéni munka - olvasás Pármunka - az olvasott szöveg összefoglalása	T1, D1 - Tanulás így vagy úgy „tanár központú” „diák központú” tanári alapállás leírása

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Változó tanárszerepek
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

	Tevékenységek-idejmelöléssel	Tevékenység célja, fejlesztendő készségek, képességek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, anyagok (mellékletek)
10 perc	A párok egyik tagja megkapja a „tanár központú”, a másik a „diák központú” tanári alapállás leírását. Miután mindenki elolvasta a neki kiosztott szöveget, saját szavaival összefoglalja a párjának az olvasottakat.	Ismerkedés Carl Rogers elméletével	Pármunka - olvasás, gondolattérkép készítése	Csomagolópapírok, vastag, színes filctollak gyurmaragasztó
5 perc	A tanulás és a tanári szerep rogersi felfogása A párok elolvassák a szöveget és gondolattérképen ábrázolják a szöveg lényeges gondolatait, összefüggéseit	Egymás munkájának megismerése	Kooperatív tanulás - képtárlátogatás	T2, D2 - A tanulás és a tanári szerep rogersi felfogása
15 perc	Kooperatív óra a gyakorlatban A hallgatók egy társadalomismeret kooperatív foglalkozás részletét nézik meg. Megfigyelési szempontok: az óra menete, szervezése az ismeretszerzés folyamata tanár-diák kapcsolat a tanár és a diákok mozgása a tér elrendezése a tanár és a diákok kommunikációja, hangereje	Az új ismeretek bemutatása a gyakorlatban	Frontális - egy filmrészlet közös megtekintése	Iskolák a láthatáron c. sorozat (r.: Pálos György, SuliNova, Alternatív Igazgatóság) Gyermekek Háza c film részlete berendezés a filmrészlet levetítéséhez

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Változó tanárszerepek
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

	Tevékenységek-idejmegjelöléssel	Tevékenység célja, fejlesztendő készségek, képeségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, anyagok (mellékletek)
25 perc	A pedagógus szerepének végiggondolása a frontális és együttműködő óravezetés esetén A párok megadott szempontok szerint táblázatot töltenek ki, majd megkapják a helyesen kitöltött táblázatot és ellenőrzik saját munkájukat.	A frontális és együttműködő óravezetés összehasonlítása	Pármunka - táblázat kitöltés, önellenőrzés	D3 - A pedagógus szerepének végiggondolása a frontális és együttműködő óravezetés esetén (kitöltendő táblázat) T3, D4 - A pedagógus szerepének végiggondolása a frontális és együttműködő óravezetés esetén (kitöltött táblázat)

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Változó tanárszerepek
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

	Tevékenységek- időmegjelöléssel	Tevékenység célja, fejlesztendő készségek, képességek	Munkaformák és módszerek	Eszközök, anyagok (mellékletek)
III. Az új tartalom összefoglalása, ellenőrzés és értékelés				
10 perc	<p>A pedagógus legfontosabb tulajdonságainak végiggondolása a frontális és együttműködő órávezetés esetén</p> <p>A tulajdonságok listájából a hallgatók aláhúzzák azokat, amelyek szerintük az együttműködésen alapuló órávezetéshez szükségesek.</p> <p>A munka végén önmagukat ellenőrzik.</p>	<p>Az együttműködésen alapuló órávezetéshez szükséges tanári tulajdonságok áttekintése</p>	<p>Egyéni munka - a tulajdonságok kiválasztása, önellenőrzés</p>	<p>D5 - Tulajdonságlista T4, D5 - Tulajdonságlista aláhúzva</p>
5 perc	<p>Minden hallgató egy „kilépőcédulát” ír: egy dolog, amit tanultam egy dolog, amivel nem értek egyet egy kérdés, amelyet a terem ajtajában lead a tanárnak</p>	<p>A foglalkozás lezárása, értékelése</p>	<p>Egyéni munka</p>	<p>Papír, írószer</p>

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Változó tanárszerepek
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

MELLÉKLETEK

T1, D1 – TANULÁS ÍGY VAGY ÚGY

A) „tanár központú”

„ A diákokat rám bízta. Az én felelősségem, hogy elérjék a tanulási céljukat, és ennek érdekében minden tőlem telhetőt megteszek. Gondosan felkészülök és döntök az optimális tanulási folyamatról. Elvárom, hogy a tanulók betartsák az utasításaimat. Ha szükséges, ezt számon is kérem. Mert meggyőződésem, hogy a diákok javát szolgálja.”

B) „diák központú”

„Tanulni a diákok csak maguk tudnak. A felelősség az övék. Ehhez kedvező feltételeket tudok teremteni, és ezeket állandóan ellenőrzöm. Ez az én szakmai felelősségem. A diákoktól elvárom, hogy a tanulási környezet optimálisabbá tételében maguk is érdekeltek legyenek, és jelezzék, ha úgy gondolják, hogy másként jobban tudnának tanulni.”

T2, D2 - A TANULÁS ÉS A TANÁRI SZEREP ROGERSI FELFOGÁSA

A legfontosabb, hogy a tanár ne merev maszkként hordozza tanárságát, amelynek „felvételekor” személyiségének egy részét otthon hagyja. „Lehetünk emberi lények az osztályban?” – teszi fel Rogers a kérdést „A tanulás szabadsága a 80-as években” című könyvében. Lehetünk, és azoknak kell lennünk, ha át akarjuk törni a megszokott határokat tanár és gyerek, gyerek és tananyag között. Saját magamnak, valódinak lenni – mondja más szavakkal.

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Változó tanárszerepek
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

Valódivá válni – mindez folyamat, és nem „statikus teljesítmény”. Rogers szerint az iskolai helyzetnek is az a lényege, ami minden más társas helyzetnek: az interperszonális kapcsolat.

Nem a tanulásra-tanításra, hanem a tanulás facilitálására kell helyoznünk a hangsúlyt: facilitáló, azaz serkentő légkört teremt a facilitáló szerepkörű tanár. Arra keresünk választ, hogy „hogyan, mikor, miért tanul egy diák, és hogyan látszik, érződik a tanulás belülről”. A facilitáló minőségek közül Rogers a korábban elmondott alapgondolatai közül a hitelességet emeli ki, mint a legfontosabbat. Csak akkor várhatjuk el a gyerekektől, hogy kifejezzék érzéseiket, gondolataikat, hogy alkotó módon vegyenek részt a folyamatban, ha a tanár is így viselkedik.

Mi következik mindebből az oktatás anyagára vonatkozóan? Mit tanítsunk? Rogers ebbe nem szól bele, de egy lényeges és átfogó gondolatot kapunk tőle: minden és mindenki lehet a tanulás forrása! Rogers szerint a tanár sem a mindent tudó, tudást osztogató személy, ő is egy az értékes, elérhető források közül, de sok más forrás is rendelkezésre áll: a gyerekek, a könyvek, más felnőttek, pl. a szülők!

Végül áttekintő összefoglalásként így fogalmazza meg az iskolai helyzetet:

„A személyközpontú megközelítés jelenlegi nevelési kultúránkban csak akkor létezhet, ha megvan egy bizonyos előfeltétel. Ha ez az előfeltétel megvan, akkor a többi felsorolt jellegzetességet tapasztaljuk bármelyik nevelési szinten, az óvodától a középiskolán át. Az előfeltétel: egy vezető vagy olyan személy, akit tekintélynek fogadnak el az adott helyzetben, aki elég biztos magában és a többiekkel való kapcsolatában, megvan benne az alapvető bizalom, hogy a többiek képesek a saját fejükkel gondolkodni, maguktól tanulni. Ha ez a feltétel megvan, akkor a következő szempontok megvalósulhatnak, a teljesülés irányába tartanak.”

(Carl Rogers nyomán)

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Változó tanárszerepek
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

D3 – A PEDAGÓGUS SZEREPÉNEK VÉGIGGONDOLÁSA A FRONTÁLIS ÉS EGYÜTTMŰKÖDÉSEN ALAPULÓ ÓRAVEZETÉS ESETÉN (KITÖLTENDŐ TÁBLÁZAT)

Szemponatok	Frontális óravezetés	Együttműködésen alapuló óra
a tanár felkészülése az órára		
felkészülési idő		
a felkészülés során készített anyagok további felhasználhatósága		
az óra kezdete		
az ismeretszerzés folyamata		
a tanár és diákok mozgása		
a tér elrendezése		
a tanár és a diákok kommunikációja, hangereje		

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Változó tanárszerepek
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

T3, D4 - A PEDAGÓGUS SZEREPÉNEK VÉGIGGONDOLÁSA A FRONTÁLIS ÉS EGYÜTTMŰKÖDÉSEN ALAPULÓ ÓRAVEZETÉS ESETÉN (KITÖLTÖTT TÁBLÁZAT)

Szemponatok	Frontális óravezetés	Együttműködésen alapuló óra
a tanár felkészülése az órára	☐ logikus óravázlat készítése ☐ várható kérdések, válaszok ☐ szemléltetőeszközök előkészítése ☐ egy szálon futó interakció megtervezése	☐ a tananyag részekre bontása, önálló feldolgozásra való előkészítése ☐ eszközök előkészítése és elkészítése ☐ fénymásolás ☐ több szálon futó interakciók megtervezése
felkészülési idő	valószínűleg kevesebb	valószínűleg több
a felkészülés során készített anyagok további felhasználhatósága	többször használható változtatás nélkül	csak elemei használhatók újra
az óra kezdete	a tanár felkelti a gyerekek figyelmét	☐ a terem átrendezése csoport-, pár-, egyéni munkához ☐ kooperatív tanulás esetén a felelőskártyák kiosztása ☐ a diákok meglevő tudásának előhívása

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Változó tanárszerepek
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

Szemponatok	Frontális óravezetés	Együttműködésen alapuló óra
az ismeretszerzés folyamata	frontális tanári magyarázat kérdés, felelet frontálisan	kiscsoportos, egyéni tanulás, a tanár segít
a tanár és diákok mozgása	☐ kevés mozgás, a tanár a tábla előtt helyezkedik el ☐ a gyerekek a helyükön ülnek	☐ a tanár járkál a csoportok között, néha beül egy-egy csoportba, közösen dolgozik a gyerekekkel ☐ egyes feladatoknál a gyerekek is helyet változtatnak, mozognak
a tanár és a diákok kommunikációja, hangereje	hangos, hivatalos	személyes, társasági

(Czike Bernadett említett könyve nyomán)

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Változó tanárszerepek
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

D5 - TULAJDONSÁGLISTA

- jó szervezőképesség
- jó időérzés
- érthetőség
- jó kapcsolatteremtési képesség
- „színészi” hajlam
- hatásos kommunikáció
- fegyelmezési készség
- megosztott figyelem
- nyitottság
- a diákok figyelmének lekötése
- kreativitás

T4, D5 - TULAJDONSÁGLISTA ALÁHÚZVA

- jó szervezőképesség
- jó időérzés

K-2008-TÁMOP-3.1.1-08/1
TÁMOP-3.1.1-08/1-2008-0002

Változó tanárszerepek
Expanzió Humán Tanácsadó
Teljesítési dokumentáció

- érthetőség
- jó kapcsolatteremtési képesség
- „színészi” hajlam
- hatásos kommunikáció
- fegyelmezési készség
- megosztott figyelem
- nyitottság
- a diákok figyelmének lekötése
- kreativitás